

at det ikke var modent til den vidtgaaende politiske Frihed, det saa let havde opnaaet, var der god Grund til at anføre A. D. Jørgensens Betydning for denne Opfattelse. Den udførlige Litteraturfortegnelse ved Værkets Afslutning har ringere Betydning end de korte historiografiske Noter, hvormed f. Eks. Fridericia bestandig ledsagede Fremstillingen i sine Lærebøger.

Disse — og mulige andre — kritiske Anmærkninger skal dog ikke overskygge Værkets mange fortræffelige Egenskaber: dets klare Disposition i Stoffordelingen og omhyggelige Præcision i alle Opgivelser, som paa engang er korte og udtømmende, aldrig omtrentlige og svævende. Indenfor Bogens første Halvdel — Skildringen af XIX. Aarh. — bør man fremhæve Forfatterens Evne til at trække Linjerne op for den samlede politiske Udvikling, til at give en Karakteristik af Partierne og deres ledende Mænd og til at gøre Rede for de sociale og idémæssige Forudsætninger, som bestemte deres Aktioner. Det skyldes mindre Forfatterne, end Forskningens almindelige Standpunkt, at de Nationalliberale og Bondevennerne-Venstre kommer bedre til deres Ret end det gamle Helstatsparti og det senere »Højre«. I Fremstillingen af den sidste Menneskealders Historie spores naturligt nok en Tilbageholdenhed, som i nogen Grad svækker den historiske Vurdering og forkorter Perspektivet, men til Gengæld viser Forfatterens Takt i Bedømmelsen af nulevende eller nyligt afdøde Politikere og deres Gerninger. For Fuldstændigheds Skyld skal tilføjes, at Bogen er overmaade velskrevet. A. L.

Det havde længe været afdøde Etatsraad Poul Andræs Ønske at sætte Slutstenen paa sit Forfatterskab om Faderen med en Udgave af de bedste Taler, han havde holdt paa Tinge. Selv naaede han ikke at faa dette gjort, men i sit Testamente hensatte han Midler til dette Arbejdes Udførelse. Raadstuearkivar Flemming Dahl paatog sig Hvervet og har nu løst Opgaven: *G. G. Andræs's Taler i Udvalg I—II* (1933).

Flemming Dahl har udført Arbejdet med megen Kærlighed til Emnet og med stor Dygtighed. Værket, som det nu foreligger, bestaar af 2 statelige Bind, udstyret med smukke Portrætter, et meget udførligt Noteapparat og en ganske fortrinlig Indledning, om hvilken man maa have Lov til at udtale Skuffelsen over, at den ikke er bleven en Bog.

De udvalgte Taler er ordnet sagligt i Grupper med Emner af beslægtet Karakter: Taler om Forholdstalsvalgmaaden, om Forfatningsspørgsmaal, Skatter og Toldafgifter, Embedsmændenes

Retsstilling, Forsvarssagen etc. Ved denne Opstillingsmetode har Samlingen vundet meget i Overskuelighed, saaledes at Læseren med største Lethed kan finde netop det Spørgsmaal, der interesserer ham. Kun den Indvending maa man have Lov til at fremføre, at Udgaven vilde have vundet i Betydning, hvis der i Spidsen for hver Tale var blevet anbragt et lille Resumé, der førte Læseren ind i den konkrete Situation, i hvilken Talen blev holdt. Indledningen til Værket viser, at Udgiveren evner paa ganske faa Linjer at faa sagt meget væsentlige Ting. En Del af det værdifulde Stof, som nu ligger begravet i de omfangsrige Noter, vilde derved blive bragt frem i Dagens Lys.

Det er prisværdigt, at Udgiveren af disse Taler ikke er blevet staaende ved en blot Fremlæggelse af Materialet, men ogsaa har søgt at yde et Bidrag til en Karakteristik af C. G. Andræ. Paa de henvend 70 Sider, som denne Indledning omfatter, findes saa godt som alle de Problemer strejft, som Andræ's politiske Gerning og Personlighed stiller Forskeren overfor. I et fortættet Sprog, der viser Forfatterens betydelige Evner til at finde det korte, ramrende Udtryk, paa sine Steder nok lidt søgt og pretensiøst, men dog med Flugt og Fart er denne Indledning skrevet. Et uhyre Materiale er samlet sammen, lagt til rette og bearbejdet med personlig Kritik.

Kun een væsentlig Anke maa man have Lov til at fremføre mod denne Indledning: den tynges til Jorden af Noter. Udgiveren meddeler i Forordet, at det navnlig er af Hensyn til den historiske Læser og ikke til Faghistorikeren, at Noteapparatet er blevet saa omfattende. Men er det ikke saaledes, at det kun er Faghistorikeren, der har Taalmodighed til at arbejde sig gennem dette uhyre Stof, medens den almindelige Læser hurtigt giver op? Dræber man ikke den i Forvejen ikke altfor stærke Interesse for historiske Arbejder ved at tvinge en Læser til 116 Gange at maatte afbryde Læsningen af $10\frac{1}{2}$ Side for at kigge efter i Noterne? (Indledningens Kap. 2). Eller for at tage et andet Eksempel, Side 67, hvor der til 16 Linjer Tekst, findes 10 Henvisninger, som i tæt trykt Notesats rummer ikke mindre end 25 Linjer! Noterne bør først og fremmest være Henvisninger saa korte og saa enkle som mulig, og ikke en Bivogn hvorpaa man læser alt det Stof, som man ikke kan faa Plads til i Teksten.

Harald Jørgensen.

I Samlingen „Quellen und Forschungen zur hessischen Geschichte“, der udgives af den historiske Kommission i Staten Hessen, har Dr. Georg Durst offentliggjort en Afhandling: